

ВТОРА ГЛАВА

Как почитаме, уважаваме и служим на Бога

Подобаваща вътрешна нагласа и доказателство за същатанейната проява в цялостното религиозно и морално поведение. Именно тук лежив това е същинската уникалност на религията на Израел.

В увода към настоящата книга изказано предположението се спомена, че от библейска гледна точка, поклонението пред живия и истинен Бог представлява по същество едно взаимодействие с него според при условията, които той поставя предлага и по начина, който единствено само той прави възможен. В предходната глава разгледахме учението на Стария Завет по тази тема. Старозаветното учение на тази тема бе разгледано в предишната глава, като отделихме много малко внимание на използваната в тази връзка терминологията, която бе отделено много малко внимание на терминологията, валидна за въпроса. Сега е моментът време да изследваме смисъла и значението на някои ключови думи, и по-пълно да проучим да проучим по-обстойно какво е означавало за хората от старозаветните времена да влязат в досег с Бога.

Според *Oxford English Dictionary* “worship” (“покланям се”) означава “почитам или тача като свръхестествено същество или сила, или като нещо свято; отнасям се или подхождам с благоговение; боготворя с подобаващи действия или церемонии”. В английския език Английската дума “worship” представлява означава отношение на благоговение или посвещение преданост, или изражението му израз на такова отношение посредством в конкретни специални действия. Затова английската дума “worship” се използва като превод на определени еврейски и гръцки термини в Писанията Светото Писание, които обозначават обозначаващи конкретно действие на тялото, изразяващо отношение на благодарно благодарствено покорство, хваление възхвала или почит към Бога. В по-общ смисъл същите термини може да се отнасят за означават дейности като принасянето на жертви, отиването до

храмапосещаването на храма или участието в някой религиозен фестивал. В подобни случаи, думата “worship” в английския превод може да се разбира като участие в религиозна церемония или поредица от ритуали (например, “He went up to worship at the temple”). Разбира се, тази английскаанглийската дума може също да се разбира в още по-общ смисъл като описание на цяла система от идеи и дейностимислене и действия, чрез които хората се стремят да общуват с Бога (като например в израза “Jewish worship”).

За да се усложни още повече въпросът, успоредно с вече споменатите думи, в Писанието редовно се използват още някои еврейски и гръцки термини. В английските версии те се предаватса предадени буквално чрез “serve” или “service”, а понякога по-свободно чрез “worship”. Каква е връзката между подобно служение и нашето “поклонение” пред Бога? Друга група от термини пък обхваща идеята за “страх” от Бога и религиозната дейност, която дава израз на подобна боязън.

Като подготовка за нашето изследване на Новия Завет, всеки раздел на тази глава специално ще се съсредоточи върхуразгледа съответните гръцки термини и същевременно ще коментираме коментира еврейските понятия, които лежат в основата на тези термини. Това е понежеТова се дължи на факта, че авторите на Новия Завет изглежда, че са били значително повлияни от гръцкия превод на Стария Завет (наречен Септуагинта или LXX) употребяваната от него терминология за поклонениетои начина, по който се употребява в него терминологията на поклонението. Онези читатели, които нямат познания по еврейски или новозаветен гръцки с удоволствие щес облекчение ще открият, че специализираната терминология доколкото е възможно, се ограничава в обяснителните бележки!

Библейските думи относно поклонениетоза поклонение не са отвлечени концепциипонятия, а представляват част от цяла мозайка от идеи мислене на това как да общуваменачина на общуване с Бога. Те са важни прозорци към тази идейна структура, но заедно с тях трябва да се вземат предвид и други термини като вяра, любов и послушаниено заедно с конкретните (...) трябва да се разгледат други термини, като вяра, любов, покорство, вземат предвид (, вземат под внимание). Най-общоВ цялостен план, целта на тази глава е да

придобием по-добро разбиране за темата подобри разбирането ни по темата или доктрината за поклонението в Стария Завет, като разгледа какъв е начинът на употреба на ключови термини в различен контекст.

Поклонението като отдаване на почит почит или благодарно благодарствено покорство

Думата в гръцката Библия, която най-често се превежда с “покланям се”, е *проскинейн*. Ранното смислово развитие на този глагол в гръцката литература не е известно и предмет на спорове между специалистите все още разискват по него. Той е сложна дума, съставена от *прос* (“към”) и *кинейн* (“целувам”), и някои твърдят, че първоначално е означавал жест на въздушна целувка в израз изразяваща на уважение или преклонение, насочена към някой висшестоящ. От друга страна, още от най-ранно временай-ранни времена в гръцката литература, този сложен глагол е изразявал широко разпространения ориенталски източен обичай човек да се проснепадне по очи на земята пред някоя велика личност, като физически израз на пълно уважениежест, с който се прави тотален физически израз на уважението към някоя велика личност, придружено от целуване на краката, крайчеца на одеждата или земята. Макар и някои да настояват, че терминът *проскинейн* винаги е подсказвал единственоимал смисъла на коленичене или просване, други твърдят, че разполагаме с доказателстваима данни за някаква трайна връзкапродължителна свързаност с жеста на целуванецелуването.

В контекста на човешките взаимоотношения, колениченето или падането по очида коленичиш или паднеш по очи са е начин да поздравиш с уважение или окажеш почит на някого. Падането по очиС падането по очи пред изображението образа на някой бог или правенето наизразяването на почит чрез някакъв буквален жест, човек намира начин да признае присъствието на съответния бог и да изрази отдаденост. Идеята за омилостивяване на боговете посредством израз на поклонение за омилостивяването на боговете като се

изразява преклонение пред определени свещени обекти и места пред конкретни свещени обекти и места, е по-конкретно показана в някои образци на старогръцката литература.

На един ранен етап *проскинейн* започва да се използва за вътрешното отношение, използва се в обозначение на вътрешното отношение на почит или уважение, което външният жест представлява, което изразява външният жест. Така, Софокъл кара един от своите герои да каже, че би искал да държи в ръка лъка на Херакъл и “да го обожават като бог”. Това е подобно на подобява метафоричната употреба на думата “поклонение” на английския английската дума “worship” в изрази като (... – *въведи английския израз за прегледност – препоръка на преводача*) “той се прекланяше пред земята, на която стоеше”. Обаче, идеята за буквално падане по очи продължава да присъства в гръцката литература, и остава преобладаващата идея, запазва преобладаваща стойност когато глаголът се използва при употребата на глагола в различни надписи. По-общият смисъл преобладава в оцелелите папирусни документи.

В Септуагинта, *проскинейн* се използва до голяма степен със същия обхват на значение както и в небиблейската литературасмисловият обхват на *проскинейн* е до голяма степен същият, както и в небиблейската литература. От време на време той превежда се използва в превод на други еврейски глаголи, но в действителност е единствената дума, използвана за да предаде някои форми на *хистахавахищахава*. Последните проучвания предполагат, че глаголът, който се среща сто и седемдесет пъти в Еврейската Библия, е с буквално значение “навеждам се от кръста”. Тоест, еврейският в много контексти, показва по-прецизно естеството на жеста в израелската култура, когато се има предвид буквално преклонение. Гръцкият термин все още много умело предава еврейския, но трябва да се признае, че покланянето или навеждането, а не хвърлянето на някого по очи на земята, е начинът, по който обикновено в Библията се изразява почит.

Поздравяване или почит към други смъртни или към ангелите

В някои старозаветни пасажи, обикновеният поздрав съдържащ уважение се изразява чрез използването на тази терминология (*напр.* Битие 18:2; Изход 18:7; I Царе 4:7). Други контексти предполагат, че жестът е повече израз на преклонение или раболепие (*напр.* Битие 23:7, 12; 33:3, 6-7; 37:7, 9-10). На други места, почитта съчетана с благодарност е специфично показана от контекста (*напр.* Рут 2:10; IV Царе 4:36; I Царе 20:41). Понякога позата е насъдържа умоляване или настойчивост пред някоя велика личност (*напр.* Изход 11:8; II Царе 11:4; II Царе 16:4).

Спонтанен отговор на божествените разкрития

Често срещан в английските преводи, простият превод “покланям се worship” в случаите, когато който толкова често се среща Бог е обектът обектът е Бог, може да засенчи омаловажи факта, че тук става дума и за специфична поза. Като общо правило, когато *хистахавахищахава* или *проскинейн* се използват в първоначалния си (изразяващ поза) смисъл, в гръцкия и еврейския текст се използват фразите с наречия, показващи посоката на физическото движение (*напр.* “на земята”, “пред хората”, “пред Бога”). Там където отсъстват такива показатели, тези глаголи се приемат в техния вторичен (преносен или абстрактен) смисъл, именно “покланям се, обожавам, отдавам почит”, въпреки че по-буквалният (означаващ поза) смисъл все пак може да е по-подходящ в тези контексти.

“Навеждам се пред Господа” в Стария Завет фундаментално изразява почит и покорство на Бога. В много пасажи това се мотивира специфично от благодарност специалният мотив на това съдържание е благодарност. Така например, слугата на Авраам, изпратен да намери жена за Исаак, и открил, че молитвата му е намерила чудесен отговор, “се наведе и падна по очи пред ГОСПОДА” (букв.), казвайки “Слава да бъде на ГОСПОДА, Богът на моя господар Авраам, който не е изоставил добротата и верността си към моя господар” (Битие 24:26-27а; *срв.* ст. 52). Когато израилтяните в Египет научават от Мойсей и Аарон, че ГОСПОД достатъчно загрижене достатъчно загрижен за

тях, за да ги избави от мизерията им, “те се наведоха и отдадоха почит” (Изход 4:31, буквално). Този жест към Бога изглежда е бил израз на тяхната вяра в обещанията му, тяхната зависимостна зависимост от силата, с която може му да ги спаси, и благодарността им за надеждата, която им даватяхната благодарност за дадената им надежда.

ОткривайкиРазбрал, че Бог ще бъде милостивсе прояви милостиво към израилтяните и ще им прости за инцидента със златното теле и Мойсей Мойсей по подобен начинпо подобен начин се “навежда до земята и отдава почит” (Изход 34:8, букв.). Преди да си отвори устата за молитва, той с благодарност изразява признание за току що даденото му откровение на Божия характер (ст. 6-7). Когато на Гедеон се даваКогато получава божествено уверение за победа над мидиамците, Гедеон “се навежда” (преводът NIV казва “той се преклони пред Бога (*наведе в поклон, бел. прев.*)”, Съдии 7:15), вероятно в изразявайки почитание, както и от благодарност. Позата на Йов в Йов 1:20-21 е поза както наизразяваща както тъга, така и на покорство, когато той благославя Бога сред страданията сис които той, в цялото си страдание благославя Бога.

Всеки от тези примери показва непосредствена и спонтанна реакция на спрямо събития и обстоятелства. Както еврейския, така и съответния гръцки глагол трябва да се разбират във физическия смисъл на навеждане или покланянепоклон, като жест на страхопочитание и предаване на Бога, често пъти с благодарност, в отговор на някое благодатно откровение на Бога в слово или дело.

Почитта на Бога в култов контекстконтекста на култа

Единствената заповед в Мойсеевия закон да се покланяме на ГОСПОДА, е във връзкасвързана с представянето на първите плодове в светилището, одобрено от Бога (Второзаконие 26:1-11). Всяко следващо поколение трябва да следва примера на онези, които първи за са овладели земята, и да признае, че това е благодатния подарък на ГОСПОДА в изпълнение на заветните му

обещания. Използването на използвайки личната форма, предписана от в изповедта на вярата (“Аз обявявам на този ден...”, ст. 3-10а), човекът, който е донесъл първите плодове, “признава себе си за личен получател на дара, обещан векове преди това преди векове на патриарсите”. С това признание, и с представянето на кошницата с първите плодове през пред олтара (ст. 4), навеждането пред ГОСПОДА е израз на благодарност и смирено покорство на пред Бога като спасител, осигурител, и крепител. Божията доброта в творението е ясно свързана по този начин с неговите спасителни цели за Израел По този начин, проявената в творението Божия доброта ясно се свързва с със спасителните му планове за Израел.

Когато израилтяните правят щедри дарения за изграждането на храма, Давид слави Бога за неговото Божие величие и сила, демонстрирани особено особено силно проявени в добротата му на Бога към народа му (I Летописи 29:10-19). Тогава той насърчава събранието да се присъедини към него във възхвалане неговата възхвала на Бога. “И така, всички те възхваляваха ГОСПОДА, Бога на бащите им. Паднаха по очи и се поклониха пред ГОСПОДА и на царя, и принесоха жертви на Бога” (ст. 20-21а, букв.). Подобна поза пред Бога и царя е показана, с нотка на почит и благодарност, загатнати в двата случая, но жертвоприношението ясно разграничава отклика към Бога от този към царя. Във II Летописи 7:3-4; 29:28-30, жертвата още веднъж се свързва с тозие придружена от подобен жест и публичния публичен израз на възхвала на Бога,.

В голямото събрание големия сбор на онези, които се връщат от вавилонско заточение за да чуят как Ездра чете “книгата на Закона на Мойсей”, “Ездра възхвали ГОСПОДА, великият Бог; и всички хора откликнаха: “Амин, Амин”, като вдигаха ръце, и се покланяха на ГОСПОДА, и паднаха по лице на земята” (Неемия 8:6; срв. 9:3). Това е израз на покорство пред волята на Бога, чиито заповеди за народа му се оповестяват биват отново провъзгласени (срв. Изход 12:27-28). Както и предците им на планината Синай са срещнали срещат Бога посредством думите, изречени от Мойсей, така и по-късното поколение признава царственото му присъствие и власт. Те правят това Това става, докато

се четe Книгата на Закона на Мойсей, а левитите ѝ правят тълкувание (*срв.* 8:8). И все пак в отговора на хората има и сълзи (8:9) и по-късно четем как признават “греховете и нечестие то на бащите си” (9:2), когато разбират колко е сериозно Божието изискване и какво не им достига, за да го удовлетворят.

Заставането на колене или падането по очи понякога изразява отношение на молитва в много важни ситуации или беда (*напр.* Числа 16:22; Второзаконие 9:18, 25; С Царе 8:54; Ездра 9:5; 10:1). В такива случаи се използват други сродни еврейски глаголи, но не и *хистахавахищахава*. Това е изненадващо, тъй като последният със сигурност описва поза на умоляване/умоляваща поза пред друг човек (*напр.* Изход 11:8; II Царе 14:4; 16:4). Обаче, когато показват поза спрямо Бога, *хистахавахищахава* или *проскинейн* изразяват вяра, зависимост и покорство, обикновено свързани с благодарността, а не с молбата.

Поклонението като по-обща и абстрактна идея

Когато от контекста отсъстват контекста липсват други глаголи, обозначаващи навеждане или коленичене, и няма други показатели признаци за физическо движение, “покланям се” може да се разбира в своя по-общ и абстрактен смисъл. Така, в пасажи като Битие 22:5 (*срв. ст.* 2); I Царе 15:25, 30 и Йеремиа 7:2 (*срв. ст.* 21), се има предвид идеята за отдаване почит на бога чрез акт на жертвоприношение, и е възможен превод “да се поклоня на ГОСПОДА”. В Псалм 29:2, който призовава небесните сили да “се поклонят на ГОСПОДА в блясъка на светостта му”, паралелният израз предполага, че почитта на Бога ще се отдава чрез възхвала, приписвайки на ГОСПОДА “славата, която се полага на името му”. Когато, обаче, подобна терминология се използва в Псалм 96:9, като част от призива към нациите да “приписват на ГОСПОДА полагащата се на името му слава/която се полага” (ст. 8), предходният израз (“донесете своя принос и елате в дворовете му”) предполага, че се има предвид участие в храмовия култ. Може би се предвижда буквален поклон пред Бога, заедно със свързаните съвместимост с дейности действия на възхвала и

жертвоприношение (срв. също I Летописи 16:29).

Твърде често, *хистахавахищахава* се съпоставя с друг еврейски глагол, *хабад* (“служи”), например в пасажите, с които се забранява на израилтяните да се впускат в идолопоклонство от всякаква форма (*напр.* Изход 20:5; 23:24; Второзаконие 4:19; 5:9), или в контексти, които описват тяхното тяхното непокорственеподчинение на тези заповеди (*напр.* III Царе 16:31; IV Царе 17:16; 21:3, 21). Възможно е тази комбинация да се предаде “прекланям се и служа”, макар че “покланям се и служа” може би е по-добре, тъй като покланянето в буквален смисъл, или навеждането е значителен израз на преданост към един бог. Едно таковаТакова действие е редовна обичаен елемент от древната близко-източна религия (*напр.* Изход 32:8; Числа 25:2; Езекиел 8:16) и самото навеждане при изразяване почит на божеството би могло да изглежда, сякаш в него се олицетворява самият култ, така че в множество контексти обичайното преклонение на идоли се има предвид чрез употребата на *хистахава* и *проскинеин*употребата на *хищахава* и *проскинеин* има за цел да предаде обичайното религиозно поклонение на идоли. Божият народ не трябва да участва в чужди култове, отдавайки почит на фалшиви богове, нито да си издига идоли, които да представляват олицетворяващи ГОСПОД. Макар, че навеждането пред ГОСПОДА в неговото светилищесветилището му изглежда е катона пръв поглед прилича на ритуалното покланяне на езичниците пред идолите, то е представлява чисто и просто зачитане на неговото царственоцарственото му присъствие сред тях, без това присъствие да се смесва смесва с каквото какъвто и да е изображение образ и представяне олицетворение на Бога (*напр.* Изход 24:1; 33:10).

След призива на псалмиста към Божиите хора да идват редовно “пред лицето му и да свидетелствуват за него” (Псалм 95:2) следва напътствие, съдържащо три глагола. Еврейският буквално означаваНа еврейски текстът означава буквално “да се превием и приведем, да коленичим пред ГОСПОДА, нашият създател” (ст. 6). ППрисъствието му с неговия народрисъствието на Бога сред народа му намира признание в тези пози, изразяващи обожание и почит. Това трябва да станеби станало, когато могъщите му творчески и

изкупителни дела бъдат засвидетелствувани в публична възхвала (ст. 1-5). Псалм 95 предполага, че Бог среща се среща с хората си в контекста на храмовия фестивал, когато се преразказва истината за неговия характер и отношенията му с хората. Тяхната възхвала тогава става основата за повике в основата на призива да отидем и да слушаме гласа му, без да затвърдяват сърцата си в неверие и непокорство, за да може да влязат в неговия “покой” (ст. 7-11).

Други пасажии в Псалмите ясно говорят за навеждане поклон към храма в Йерусалим (*напр.* Псалми 5:7; 138:2) или преклонение “в подножието му”, което означава ковчегът на завета (Псалми 9:5; 132:7). Навеждането пред Бога в предния двор на храма, обръщането на лицето към светилището, се разглежда като израз на почитание (Псалм 5:8) или възхвала (Псалм 99:5; 138:2) към онзи, чието присъствие сред неговите хорахората му се потвърждава отпотвърждават тези институции. Важно е да се отбележи, обаче, че същите псалми утвърждават Божието небесно управление и насърчават хората му да признаят царственото му присъствие навсякъде.

Редица псалми съдържат обещанието, че нациите един ден ще откликнат на ГОСПОД и ще дойдат и ще се поклонят пред него (*напр.* Псалми 22:27, 29; 86:9). Това отразява пророческият възглед за бъдещето, с неговия фокус на поставил в центъра Йерусалим като божественото светилище, към при което нациите трябва да дойдат на поклонение (*напр.* Исаия 2:1-3): ГОСПОД ще събере останката остатъка на Израел заедно като един, да му се поклонят на неговата свята планина в Йерусалим (Исаия 27:12-13), и всички нации ще дойдат и ще се поклонят пред него (Исаия 66:23). Видението на нациите, които отдаватотдаващи почит на Бога на Израел, се изразява с подобна терминология и в други пасажии като например Исаия 45:23 (“Пред мен всяко коляно ще се поклони; в мен ще се закълне всеки език”).

Заключение: Преклонението като почит или благодарно благодарствено покорство

В Стария Завет, покланянето или превеждането навеждането от кръста би могло да представлява просто поздрав, но твърде често е израз напредставлява белег на низш статус или изразява раболепие към друг човек. Понякога това почитание раболепие е белег знак за благодарност, а понякога е свързано с молба или настойчивост. Каквато и да е ситуацията, това е признава пълната зависимост на една страна пред друга за снабдяването на някаква нужда. Същата поза спонтанно се възприема от хора, изправени пред внезапно откровение на Божията сила и благодат, когато получават отговор на молитви, уверения за прошка, или обещания за победа. В този смисъл тя е израз на Божия разкрит характерразкрития характер на Бога, а не просто на неговото присъствиеприсъствието му. ПонякогаВ някои случаи се свързвае съчетана с изблик на възхвала, но понякога и самият жест сякаш достатъчно добре изразява вярата и благодарността на заинтересованитезаинтересованата страна. Дори и в по-формални, култови контексти, жестът на навеждане пред Бога редовно по правило дава отговор на някакво напомняне за неговия характер и цели.

Част от ритуала на преклонението започва да представя цялотоЕдна част от ритуала на поклонението започва да изразява цялото, така че за това навеждането поклонът пред ГОСПОДА започва да представлява олицетворява отдаденост и покорство пред него като модел на живот. Божието владение над цялото творение, благодатното му управление над неговия избран народ и неговото царственоцарственото му присъствие сред тях срещат специален израз на специално признание в жертвоприношението и възхвалата в като елементи на храмовия култ в Йерусалим. Когато английската дума “worship” превежда в Стария Завет *хищахава* и *проскинеин*, целта е да се изрази именно такава почит на Бога. Такава почит на Бога естествено се има предвид, когато английската дума “worship” превежда *хистахава* и *проскинеин* в Стария Завет. Има се предвидВизират се или спонтанни актове на обожание, или израз на почит в покорство на неговите заповеди.

Би било погрешно от този анализ да се направи заключението, че

конкретната поза или жест по някакъв начин имат съществена връзка с истинското поклонение. Културно възприетият начин да се отговори на великите и на благодетелите Маниерът, който една култура възприема като отзив на великите и благодетелите в древния свят, става средство, което превръща в способ да се признае силата и благодатта на Бога. Но Старият Завет съвсем ясно показва, че вярата, благодарността и покорството са основните изисквания за приемливото поклонение.

Поклонението като служба

Друг глагол в Гръцката Библия, превеждан често пъти като “прекланям се”, е *латреуеин*. С оглед на употребата му както в небиблейската, така и в библейската литература, по-адекватният му превод е “да служи”. Той е един от редицата термини за “служба” в гръцкия език, на всеки от които ще бъде отделено внимание и ще се обмисли прецени актуалността им за нашето изучаване и изследване. В гръцката литература *латреуеин* се използва рядко, докато преводачите на Септуагинта го третират с особено внимание, както го използват използвайки го в значение, с което той изключително обозначава обозначава най-вече служба, отдадена на Бога или на езическите богове, и особено служба посредством жертвоприношение или някакъв друг ритуал. Докато групата думи може да означава “служба за заплата” (*латрон*), или за награда, твърде често тя е използвана във връзка с повечето случаи употребата ѝ е свързана по-скоро с робството, отколкото с наемна работа. Такава терминология може също така да бъде съвременна, такава терминология може да изразява службата, отдадена на боговете предава отдадената на боговете служба, така че поради което Платон може да пише за божествената служба (*латреиа*) в смисъл на пречистване и свещени ритуали. Също така Освен това, тя е свързана със службата получена от и отдадена на някой бог при Сократ, като той я изпълнява упражнявайки мъдростта си. Към новозаветните времена тази група думи започва да се използва предимно за религии и култови задължения.

Думата, която по-често се използва от гръцките автори за означаване на

задълженията на роб (*дулос*) към господаря му, е *дулевеин*. Това означава “служи като роб”, с подчертан елемент на подчиненост. Тъй като глаголът и сродните му думи изразява идеята за пълна зависимост и покорство без някакво право на личен избор, той общо взето не е считан за подходящ начин да се изрази службата към боговете на гръцката религия. Затова е важно, че гръцките преводачи на Стария Завет без всякакво колебание използват *дулевеин* за да опишат робската служба, която се полага на Бога на Израел, както и службата, полагаща се на човешките господари. В това отношение те следват модела на староеврейския текст, където глаголът *хабад* с пряко допълнение означава “служи”, както в религиозен, така и в нерелигиозен контекст. По подобен начин, авторите на Новия Завет без притеснения използват *дулевеин* във връзка със службата на Бога.

Има около деветдесет случая, когато в Септуагинта се употребява *латреуеин*, седемдесет от които са в Битие, Второзаконие, Исус Навин и Съдии. Контекстът във всеки случай говори за религиозен тип службаслужба от религиозен тип, и именно тази употреба е най-вече следвана и адаптирана от новозаветните авториновозаветните автори следват и адаптират най-вече именно тази употреба. Общо взето, *дулевеин* се използва в книгите, където става дума за взаимоотношенията господар-слуга в човешката сфера, макар че понякога имамакар понякога да съдържа и религиозна насоченост. Такива вариации в гръцкия текст са опит да се предадатТези вариации в гръцкия текст се опитват да предадат различните значения на *хабад*. В останалата част на Стария Завет, обаче, където *латреуеин* се среща много рядко, *дулевеин* играе двойна роля както за религиозните, така и нерелигиозните приложенияв религиозната, така и в извънрелигиозна употреба на един и същ староеврейски глагол. Където *дулеуеин* или съществителното *дулеиа* (“служба”) се срещат в насочени към Бога контексти, те обозначават чистосърдечен ангажимент към Бога, изразен в култова дейност (*напр.* I Летописи 24:6; II Летописи 30:8).

Службата на цял целокупния Израел

Според книгата Изход, изкуплението с изкуплението от робство Израел следва да получи свобода, за да извърши пред Бога служба, на на планината

където той за пръв път разкрива себе си, е разкрил пред Мойсей (Изход 3:12). Отново и отново в следващите глави, Мойсей отново и отново изисква на Израел да бъде позволено Израел да получи позволение да служи на Бога в пустинята. Когато се използват употребата на паралелните изрази “да принесат жертва на Бога” (срв. Изход 3:18; 5:3, 8, 17), и “да отбележим празник” (Изход 5:1) дава да се разбере, че Мойсей иска разрешение от фараона евреите да “формализират взаимоотношенията си със своя Бог като му принесат култова с жертвоприношения”. Отново, този термин фигурира. Този термин редовно се появява и в особено важни значими контексти на Второзаконие. С напомнянето, че Бог е избавил Израел от “дома на робството” (Второзаконие 6:12) и полученото след това нареждане да се “бои” от него, да му “служи” и да се “кълне” само в неговото име (Второзаконие 6:13), се загатва, че ГОСПОД, след като е разкъсал старите връзки, които обвързват народа му с Египет, “е спечелил по този начин правото да ги нарича свои васали”.

Служенето на Бога е обхванат обширен термин за взаимоотношението на Израел с Бога (Второзаконие 10:12, 20; 11:13). Покланянето и служенето пред някои аспекти на творението, или на други богове, е строго забранено (Второзаконие 4:19, 28; 5:9; 7:4, 16; 8:19; 11:16, 28; 28:14), поставят се и изисквания да бъде премахнато всякакво изкушение, чрез което да изпаданат в идолопоклонство (12:2; 13:1-18; 16:21 – 17:7; 29:18(17)). Въпреки, че тук съвсем ясно става дума за култова служба на живия Бог, някои контексти разполагат тази служба в по-широката рамка на страхопочитанието към него, ходенето в неговите пътища и съблюдаването на всичките му заповеди и наредби.

Така, във Второзаконие 10:12-13, “да служиш на ГОСПОДА твоя Бог с цялото си сърце и с цялата си душа”, означава пълна доживотна служба на в смисъл на васална зависимост пред Бога (срв. Исус Навин 22:5). Така също и в книгата Исус Навин, макар и да се уточнява, че на ГОСПОД трябва да се служи специфично непременно “в неговото светилище”, с жертви на всеизгаряне, жертвоприношения и жертви на другарстводругарски приноси (Исус Навин 22:27), призивът е дае отправен призив да “се боиш от ГОСПОДА и да му служиш с цялата вяроност, на която си способен”, като отхвърлиш другите богове

и му отдадеш чистосърдечно покорство (24:14-24). Службата на Бога не е възможна за онези, които водят бунтовен и греховен живот (24:19-20).

В Септуагинта, съществителното *латреиа* се използва само девет пъти, пет пъти превежда староеврейското *хабода*, и четири пъти се появява в текстове, за които няма еврейски оригинал. То обозначава служба, отдадена на други хора (III Макавеи 4:14), култова служба на други богове (I Макавеи 1:43), и култова служба на Бога на Израел (I Летописи 28:13). Пасхата е особена “служба”, която трябва да се съблюдава от Израел, която Израел трябва да съблюдава като възпоменание на изкупителната работа за изкупителното дело на Господ във времето времената на Изхода (Изход 12:25-26; 13:5). Когато *латреуеин* или *латреиа* се прилагат към употребяват в смисъл на служба на Бога, те почти винаги обозначават поклонението на народа като цяло, а не специфичната дейност на свещениците и левитите.

Свещеническата служба на Израел

Когато преводачите от Септуагинта са искали да пояснят свещеническата роля на свещеническия корпус в култовата служба на Израел, те избират да използват глагола *литургеин*, съществителното *литургия*, и сродни термини. Въпреки че в Новия Завет тази група думи се среща общо само около петнадесет пъти, употребата ѝ често има голямо значение. Разбира се, английските думи “литургия” и “литургичен” произлизат от тези гръцки термини, но английската употреба е твърде стеснена, за да предаде цялата гама от значения на думата в гръцката Библия.

В небиблейските писания тази терминология изглежда е преминала през значително развитие в значението си. Най-напред тя се появява в техническо-политически смисъл, с е свързана с изпълнението на определени задължения към корпоративната политика, било наложени чрез закон или отдадени доброволно. Тази употреба след това се разширява. След това употребата ѝ в това значение се разширява, за да покрие всякакъв вид служба на общността, а след това и служба в най-общ смисъл, като например тази на робите към господарите, или на приятелите един към друг.

приятел към друг. Отделно от Извън това напълно светско приложение на терминологията, в гръцката литература и надписи се развива и специализирана култова употреба. В този смисъл, различни култови и празнични актове, като хорове, химните, танците, изпълването на улиците с аромата на жертвите, носенето на гирлянди, са видове служба, обявени за санкционирани, наредени и регулирани от боговете, а онези, които ги изпълняват, се казва, че “служат на дадения бог”. Изкушаващо е този религиозен смисъл да се свързва с оригиналния политически смисъл на терминологията, разглеждайки службата на боговете като служба на нацията. Доказателството Данните, обаче, предполага по-скоро внушават по-скоро, че “литургиите” се смятат за наложени от боговете за тяхна полза. Свещениците и култовите чиновници са представители на народа, но, когато се използва тази терминология, редовно нормално е обектът на тяхната дейност да са боговете, а не самите хора.

Септуагинта използва *литургеин* към 100 пъти, обикновено със значение, специфична насоченост към специфично адресирано към служба на Бога в шатрата или храма от свещеници и левити извършваната от свещеници и левити служба на Бога в шатрата или храма. Именно те носят специалната отговорност “да министрират пред Бога” или да “служат на ГОСПОДА”, които също са описани как служат на олтара описва се как служат на олтара (Йоил 1:9, 13; срв. Изход 28:43) по време на службата им в Божието светилище, с което служат и на “Божия Дом” (Езекиел 44:11; 45:5; 46:24). Левитите “отбиват своето служение” под надзора на Аарон и синовете му (Числа 8:2; срв. 18:21, 23). Наистина, левитите е трябвало да служат на Аарон (Числа 3:6), изпълнявайки изпълнявайки определени някои установени функции (напр. Числа 3:7-9), докато той и синовете му изпълняват свещеническата си служба. По този начин службата на левитите на към свещениците е част от тяхната служба на ГОСПОД. Според техните съответни задължения, свещениците и Левитите трябвало да “принасят изгорени жертви, другарски приноси, да служат, да благодарят, и да пеят възхвали на портите на Господната обител (II Летописи 31:2).

По правило, този гръцки глагол превежда староеврейското *шерет*

(“прислужвам”, “послужвам”), когато той има култова насоченост. Когато се имат предвид други служби или взаимоотношения, се използват различни гръцки думи, които предават староеврейския глаголтози староеврейски глагол се предава с употребата на различни гръцки думи. Отделно от двете споменавания на Освен двата пъти, в които се споменава службата на чужди богове (Езекиел 44:2; II Летописи 15:16), и някои извънкултови приложения нанякои случаи на извънкултова употреба на терминологията (*напр.* Исус Навин 1:1; III Царе 1:4, 15; 19:21), можем да заключим да се заключи, че преводачите на Септуагинта обикновено използват *литургеин*, *литургия*, и сродните термини като технически термини за обозначения за служенията на свещениците към Бога и на левитите към свещениците.

Има случаи, когато хората, представени от свещениците, са изрично определени като ползвачи се от свещеническото служениеизрично се определят като ползватели на свещеническото служение (*напр.* II Летописи 35:3; Езекиел 44:11). Обаче, свещениците служат на нацията само до степен тя да получи възможностза да получи тя възможност чрез тяхното посредничество да принесе жертвоприношенията си. ФундаменталноНа фундаментално равнище, Бог е получателят приемникът на всяка култова служба в Израел. Дори и такапри това положение, Стариият завет не позволява заключениетодава основание да се заключи, че самият Бог по някакъв материален начин се ползва от свещеническото изпълнение на “литургиите”, които е наложил на хората. Така, например, езическите възгледи за жертвоприношенията биват отречени, когато Бог казва:

Нямам никаква нужда от бика от яслите ви,
нито от козите от кошарите ви,
защото всяка животно в гората е мое
и добитъкът на хиляда хълмове.
Ако бях гладен, нямаше да ви кажа,
защото светът е мой, е мой, и всичко в негозаедно с всичко в него.
Да не би да ям месо от бикове
или пия кръвта на овце?

(Псалм 50:9-10, 12-13)

Други гръцки термини за служба

В гръцката литература групата думи *тхерапевеин* обозначава готовността да служиш и да се грижиш за някой по-могъщ или някой в нужда. В някои контексти значението е изрично “да лекувам”. Терминологията охотно се прилага към служба на боговете с разбирането, че те трябва да бъдат обслужвани, или да се грижат за тях, за да се спечели тяхното благоразположение. Култивирането на благоразположението на боговете обикновено става посредством жертвоприношение, макар и някои автори да подчертават първоначалната важност на моралната чистота от страна на онези, които принасят жертви. Септуагинта рядко използва *тхерапевеин* в контексти, обърнати към Бога, вероятно поради опасността да се предположида се предположи, че службата на Бога на Израел включва култивиране на неговото благоволение. По подобен начин, в Новия Завет, този глагол се използва в религиозен смисъл само веднъж, за да изтъкне важното мнениеразбиране, че Богът създал света и всичко в него, не е, както боговете на езичеството, “обслужван от човешки ръце, като че ли има нужда от нещо” (Деяния 17:25; срв. Псалм 50:9-13).

Групата думи *хиперетеин* в небиблейска употреба обозначава служба на по-висшестоящ, която включва охотно приемане на подчинено положение, без предразсъдък към личното достойнство или стойност на човека. Терминологията се прилага във всяка сфера на човешкия живот. В религиозен смисъл тя може да означава да отдадеш живота си за служба на боговете чрез философско усилие, или като им се молим или им жертваме. Отново, интересно е да се наблюдава, че в Септуагинта групата думи *хипереин* няма почти никаква роля. Отделно от идеята, че някои ще служат на царе и други велики личности (*напр.* в Йов 1:3; Притчи 14:35; Сирах 39:4), и че определени предмети служат на човешките нужди (Премъдрост Соломонова 13:11; 15:7), съществува идеята, че творението служи на Бога (Премъдрост Соломонова 16:21, 24-25; 19:6), или че управниците дължат отчет пред Бога като слуги в

неговото царство (Премъдрост 6:4).

Групата думи *диаконеин* е някак сив определен смисъл е подобна по значение и показва “много лично службата отдадена на друг човек”, без никаква идея за подчиненост. Да си *диаконос* може да включва домакинските работи, като това да сервираш на масата, но терминът обозначава функцията, а не статута. Има няколко случая в гръцката литература, когато *диаконеин* се отнася до култова служба на боговете, въпреки че изразът *диаконос ту тхеу* (“слуга на Бога”) се среща от време на време. Глаголът *диаконеин* изобщо не се използва в Септуагинта. Тази група думи, обаче, придобива важно значение в Новия Завет, където определени форми на служба може да са насочени към човешки същества, и същевременно да се разглеждат като израз на служба на Бога.

Заключение: преклонението като служба

Езикът на службата загатва Терминологията изразяваща смисъла на служба, означава, че Бог е велик цар, който изисква вяност и покорство от онези, които му принадлежат. Службата на Израел по култов начин трябва да се разбира като особен израз на пълното подчинение, полагащо се на ГОСПОДА, освободил ги от робство в Египет, за да служат единствено на него. Служението на свещениците и левитите в култа представлява специализирана форма на тази служба на Бога. Освен че съдържа богонасочено измерение измерение на богонасоченост, свещеническото служение функционира за да подпомогне нацията като цяло в службата ѝ на Бога. Старият завет посочва показва по няколко начина, че службата на Бога и службата на народа са взаимно свързани.

Култовата дейност може да бъде или признание за господството на Бога на Израел, или начин на посвещение на неговите съперници средство за изразяване на привързаност към конкуриращите го божества. Оттук и постоянния повик призив в Стария Завет да не се прави компромис съда не се компрометира службата на Бога като се впускат вс участия в чужди култове или като се въвеждат елементи от тези култове в сценария на храмовото

богослужение. Покварата на нивото на култана религиозно-култово равнище е неизбежно се свързва свързана с покварата на моралния и социален живот на Израел. Смисълът на култовата дейност е да средство за поддържане светостта на Божиите хора.

Още по-очевидно, отколкото езика на почитта, терминологията на службата говори за отдаденост на Бога като житейски модел. На съвременен език, думата “поклонение” често се използва прилага доста стриктно към действия, изразяващи почит и отдаденост и следователно в множество контексти е подходящ превод за *хищахава* и *проскинеин*. В идеален аспект обаче, „покланянето” пред Бога в Стария завет” е идеално един израз на нечие желание да му “служи”. Затова е необходимо да разпознаем че, се осъзнае, че от гледна точка на Писанията, преклонението включва специфични актове на обожание и покорство, както и начин на живот на покорна служба както и покорна служба характеризираща начина на живот. За да изтъкнем се подчертае този аспект, може би е полезно думите, показващи служба на Бога, да се преведат като “поклонение”. Винаги обаче съществува опасността читателите на английския текст в такъв случай да разбират това преклонение в чисто култов смисъл. Проблемът както на превода, така и на богословието е, че английската дума “поклонение” обикновено се използва в твърде тесен смисъл.

Преклонението като благоговение и уважение

Една последна група думи, която трябва да споменем в тази глава, се използва много се използва в небиблейската литература в голям обем, но в Септуагинта или в Новия Завет се среща само в ограничена степен. На гръцки термините за пиетет, базирани на корена „себ-“, редовно изразяват идеята за почитание или уважение на боговете. Думите със „себ-“, в най-ранните небиблейски текстове, обозначават страхопочитание, “било поради голяма грешка, или към нещо извисено и сублимно”. Не толкова страх и треперене, но отдръпване с възхитен респект, биват показани от тези източници. Тези писмени паметници съдържат израз не толкова на страх и треперене, колкото отстъпване във възхитен

респект. Почитание към божественото, почитане на мъртвите, и уважение към родителите или управниците – всички могат да бъдат обозначени от всички те попадат в обозначенията, съдържащи се в употребата на тази терминология.

Своевременно, обаче, общият термин *себомай* и сродните термини обхващат не само почителното отношение към боговете, но така също и култовата дейност, даваща израз на това почитание. Така например, Херодот разказва как при едно светилище, посветено на техния мъртъв законодател, спартанците “засвидетелствуват почитание към него по велик начин”, а Исократ съветва, “Почитай боговете по подобаващ начин, не само като принасяш жертви, но и като спазваш обещанията си”. Истинското съдържание на пиетета (*еусебуа*) за образования грък е “почтително и изумено страхопочитание пред възвишения и чист свят на божественото, преклонението в култуса, и респекта към заповедите, поддържани от него. То не е подне попада под безусловната претенция за лична власт”.

Въпреки че Старият Завет признава, неприема страха, тресенето на тялото и разтреперването от ужас може да саза подобаващи ответни реакции на божествено откровение в някои контексти (*напр.* Изход 3:6; 19:16; 20:18-19; Псалм 2:11-12; Исаия 2:10, 19, 21), нормално се има предвид страхът от Бога в по-позитивния му смисъл на почитание или уважение. Да се боиш от Бога означава да пазиш заповедите му (*напр.* Второзаконие 5:29; 6:2, 24; Еклисиаст 12:13), да се покоряваш на гласа му (I Царе 12:14; Хагай 1:12), да вървиш в пътищата му (*напр.* Йов 1:1, 8; 2:3; 28:28; Притчи 3:7), и да му служиш (*напр.* Второзаконие 6:13; 10:20; Исус Навин 24:14). Култовото покорство ще бъде единби представлявало съвсем явен аспект на тази служба, макар че обикновено не това е фокусът, когато се използват централният смисъл на употребата на староеврейският глагол *йаре* (“боя се”) и сродните му думи. В контраст с гръцката идея за пиетет, почитанието или страхът от ГОСПОДА в Стария Завет означават специфично вярност и покорство на заветните изисквания на Бога и това е еднозначно с истинската религия (*напр.* Битие 20:11; Изход 18:21; Псалми 25:14; Малахия 3:16; 4:2). Септуагинта ясно откровено предпочита групата думи *фобун*, за да предаде различните значения на тази староеврейска терминология.

Глаголът *себомай* се среща не много често в гръцкия Стар Завет, където превежда *яре* и неговите сродни думи само пет пъти. Понякога споменаването е наставка дума за култови актове, насочени къмпредназначени за идоли (Исус Навин 24:33 (само в Септуагинта); виж Премъдрост Соломонова 15:16; Бел и Драконът 3, 4, 23), а понякога се има предвид култовото преклонение на Израел или еврейското ритуално съблюдаване в по-общ план (Исус Навин 22:25; Исаия 29:13; *срв.* III Макавеи 3:4; IV Макавеи 5:24). Другаде контекстът говори за по-общ смисъл на почитание или страх от Бога, изразено от тоталнияизразено в цялостния начин на живот. Така, Исус Навин обявява, че целта на избавлението при изхода е да разкрие на нациите Божията мощ и да даде възможност на Израел винаги да се “бои от ГОСПОДА” (Исус Навин 4:24), Йона описва себе си като човек, който се бои от “ГОСПОДА, Бога на небето, който е направил морето и сушата” (Йона 1:9), а в книгите на Мъдростта, Йов е даден като виден пример на човек, който “се бои от Бога и се отвръща от зло” (Йов 1:8). Не може винаги да се приемаНе във всички случаи може да се приеме, че изборът на *себомай* е опит да се покажеизтъкне специфично типично култовия израз на почитание към Бога.

В Новия Завет идеята за страх от Бога се появява в редица моменти с използването на *фобун* и *фобос* (*напр.* Деяния 9:31; II Коринтяни 5:11; 7:1; Колосяни 3:2; I Петрово 1:17; 2:17). Думите със „себ- „ не се използват най-вече за вярващите християни и тяхното взаимоотношение с Бога. Отделно от това, съществителното *евзебиа* (“пиетет”, “набожност”) и свързаните с него думи се прилагат към християните само в някои определени контексти.

Заключение: Преклонението като почитание или уважение

Библейската концепция за страха от ГОСПОД значително се различава от гръко-римските идеи представи за пиетет. В Стария Завет почитанието или уважението към Бога естествено са въпрос на това да вървиш в пътищата му и да пазиш заповедите му. Естествено се състои в това човек да върви в пътищата му и да пази заповедите му. Преклонението в смисъл на покорство към култовите изисквания на Бога може да се обозначи в Септуагинта от общия гръцки глагол *себомай*, но

това е рядко се случва рядко. По-често се има предвид преклонението в смисъл на начин на живот или на почтително покорство, но дори и тази употреба на терминологията се среща рядко в Гръцката Библия. Това, че за предаването на актуалните съответните староеврейски термини са предпочетени групата думи „фобун“, навежда на мисълта, че преводачите се стараят се старали да подчертаят характеристиката колко характерен е библейският възглед за почитанието.

Заклучение

От една гледна точка, преклонението в Стария Завет е отношение на почит и обожание към Бог като велик цар. То може да се изрази в мълчание или с прост жест. Може да бъде показано от този жест във връзка с възхвала или предлагането на жертви Жестът може да го изразява в неговата съпричастност към някакъв акт на възхвала или жертвоприношение. В последен анализ крайна сметка, именно отношението на сърцето е действително от значениеот действително значение е именно умонастроението, сърдечната нагласа. Такива отговори се правят спонтанно Такъв отговор е направен спонтанно, като признание за някакво ново разкритие на Божия характер и воля, или в процеса на някакъв обичаен модел на ритуална дейност.

Обожанието не е форма на интимност с Бога или показател на специална обич към него, а по-скоро израз на страхопочитание или благодарно покорство – признание на благодатния му характер и управление. Това е в хармония с моята интерпретация на скинията, кивота и храма като символи на царственото присъствие на Бога сред хората му. Следователно ритуалът, свързан с тези институции, е култовото средство култовият способ за признаване на Божията сила и присъствие.

От друга гледна точка, приемливото поклонение в Стария Завет е се състои в службата, отдадена на Бога отдадената на Бога служба. С използването на такава терминология При употребата на тази терминология, фокусът отново с полагабожествената на божествената му царственост се полага централното място в националния и личния живот. на божествената му царственост в националния и личния живот. Нещо повече, Писанията Светото

Писание посочва, че е единствено възможно единственият възможен начин да се служи приемливо на ГОСПОД, поради се основава на благодатната му инициатива, проявена в това, че е спасил хората си от робство на други господари и им е разкрил волята си. Службата на Бога изисква покорство, вяност във всяка сфера на живота, с култова дейност, разглеждана култовата дейност се разглежда като особен израз на зависимостта на Израел и покорство на Бога. Службата на свещениците и левитите в рамките на предписания култ има за цел да улесни службата на цял Израел пред Бога.

Почитанието или страхът от ГОСПОДА в Стария Завет означава вяност и покорство на всички заветни изисквания на Бога Божии изисквания според завета. Докато това намира израз При положение, че се изразяват в култова дейност, обикновено става дума за почитане на Бога чрез цялостен в цялостния начин на живот. Когато християните загатват, че почитанието естествено касае държането на човек по време на църковните служби, те показват много малко разбиране за това, какво учи Библията по тази тема.

В този смисъл приемливото поклонение в Стария Завет включва почит, служба и почитание, демонстрирани в цялостния живот. Общ фактор в тези три почина на описване на отговора момента, описващи отзива на Израел пред към Бога, е приемането разбирането, че той е действал в тяхна посока предприел действие към тях чрез откровение и изкупление, за да направи възможно за тях те да взаимодействат с него по приемлив начин. Обратно на това, дейностите актовете на преклонение на народите се считат като обидни оскърбителни за Бог, тъй като представляват човешки измислици, възникнали от неразбирането на Бога и от невежеството по въпроса какво му харесва.

Застъпването между значенията на тези концепции може да бъде не много свършено представено в долната диаграма Долната диаграма представя, макар и не дотам свършено, застъпването между значенията на тези концепции.

	Служба на Бога	
Почит	Култова дейност	Уважение към Бога

